

Dijital Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği

Yazarlar: Christa Markom, Jelena Tošić, Magdalena Steger

Digital Gender Gap (DGG) veya Digital Gender Divide, dijital dünyaya katılma olasılığı konusunda kadın ve erkek arasındaki farkı tanımlar. Bu, internete erişmenin farklı yollarının yanı sıra akıllı telefonlar aracılığıyla interneti kullanma, genel olarak cep telefonu sahibi olma yeteneği ve bunun sonucunda mesleki yaşamda ortaya çıkan dezavantajlarla başlar (IGI-Global, 2021). Nicelik olarak, DGG, erkek internet kullanıcılarının oranına göre erkek ve kadın internet kullanıcılarının oranı arasındaki farktır. Bu değer yüzde olarak ifade edilmektedir (Sorgener, Mayne, Mariscal & Aneja, 2018). Özellikle son iki yılda Covid 19 pandemisi, dijital katılım konusunda kadın ve erkek arasındaki farkı daha da belirgin hale getirdi. Bu, kadın ve erkek arasındaki zaten kapatılmış olan uçurumların yeniden ortaya çıkmasıyla kanıtlanmaktadır (Global Gender Gap Report, 2021). Toplumsal cinsiyet uçurumu, hayatın her alanında kadın ve erkek arasındaki eşitsizliği ifade eder. Küresel Cinsiyet Farkı Raporu, toplumsal cinsiyet uçurumunu belirlemek için aşağıdaki alanları kullanır:

- Ekonomik Katılım ve Fırsat
- Eğitim ile ilgili Kazanımlar
- Sağlık ve Hayatta Kalma
- Siyasi Güçlendirme

(Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporu, 2021, S. 5)

İnsanlar dijital cinsiyet farkı hakkında konuştuklarında, genellikle dijital teknolojilerin kullanımındaki kadınlar ve erkekler arasındaki farka atıfta bulunurlar. Bu aynı zamanda, Afrika'daki kadınlar arasındaki DGG hakkındaki BM raporu veya Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporu gibi, kadın ve erkek arasındaki farktan bahseden çeşitli makale ve raporlarda da yansıtılmaktadır. Burada eksik olan, ikili olmayan bir cinsiyet tanımıdır. Lüth'e göre, ikili olmayan:

"...kendilerini ikili cinsiyet düzeninin dışında konumlandıran, yani ne (yalnızca) kadın ne de (yalnızca) erkek olmayan kişilerin kendilerini tanımlaması" (Lüth, 2021, S. 281).

Bir çocuğun doğumunda bir cinsiyet tayini, heteronormativiteye yönelik baskın bir cinsiyet rejimine dayanır ve kadın-erkek ikiliğinden yalnızca yavaş yavaş sapar. Bu bağlamda YouTube kanalları, Instagram ya da TikTok gibi bu konunun paylaşılacağı sosyal medya alanları gençler için büyük rol oynuyor (Lüth, 2021).

Genel olarak kadınlar internete erişimde daha fazla zorluk yaşamakta ve bu anlamda dezavantajlı durumdadırlar. İstatistikler ve rakamlar açısından bakıldığında, özellikle Küresel Güney ülkelerinde, altyapıları yetersiz gelişmiş ülkelerde ve kadınların toplumun birçok alanından dışlandığı ülkelerde, kadınların (ve kızların) cinsiyetleri açısından şiddetle ayrımcılığa uğradığı görülmektedir. İnsan nüfusunun yaklaşık yarısının - 3,7 milyar insan, % 47 - internete erişimi yok. Bu nüfusun yarısı kadın, yani dünya nüfusunun yaklaşık dörtte biri internet erişimi açısından dezavantajlı durumda (UN Women, 2021). Rakamlarla açıklamak gerekirse, erkeklerin internet erişimine sahip olma olasılığının ortalama %21 daha fazla olduğu anlamına geliyor (Hingle, 2021). Bu büyük eşitsizliğin nedenleri arasında şunlar yer almaktadır:

- Taciz daha sık görüldüğü için kadınlar internette kendilerini güvende hissetmiyorlar.
- Altyapı bazen internet erişimini imkansız hale getiriyor.
- Okullarda kız öğrenciler dijital bilgi ile donatılmamaktadır, çünkü bu yeterlilik alanı nüfusun erkek kısmına atfedilme eğiliminde.
- Kadınlar genellikle dijital teknolojileri karşılayamıyor (USAID, 2021).

Kullanım davranışı açısından da cinsiyet farklılıkları buluyoruz. Kadınlar (mobil) interneti daha çok e-posta yazışmaları, rota ve haritalara bakmak, sağlık bilgisi almak, kişisel iletişim ve bakım işleri için kullanırken, erkekler haberler veya hava durumu hakkında bilgilenmekte, bilgi almak için internetten faydalanmaktadır. Bunun yanısıra spor, siyaset veya finans alanlarından haberler öğrenir, çevrimiçi iş etkinliklerini yürütür veya müzik dinler ve indirir. Özetle, bu, erkeklerin eğlence için çevrimiçi olurken, kadınların pratik faaliyetler ve görevler için çevrimiçi olma olasılıklarının daha yüksek olduğu anlamına gelir (Fallows, 2005). Benzer şekilde, konu dijital iletişim olduğunda erkekler ve kadınlar farklı davranırlar. Nüfusun erkek kısmı çevrimiçi tartışmalara daha sık katılırken, kadınlar burada geri durma eğilimindedir. Bunun bir nedeni, internette bahsedilen güvenlik eksikliğidir (EIGE, 2021). Kadınlar çevrimiçi iletişimi esas olarak arkadaşları ve aileleri ile iletişimde kalmak için kullanırken, erkekler çevrimiçi olarak birkaç farklı grupta etkileşime girer (Fallows, 2005).

İstatistiklerde bile kullanım, yeterlilik ve genel sahiplik açısından bölgelere göre ayrılmış farklılıklar bulunabilir. En küçük Dijital Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği sadece %2 ile Amerika'da bulunur (Chisiza, 2017). Avrupa %3 ile yakın (Sarpong, 2021) ve Afrika %23 ile dünya çapında en büyük DGG'ye sahip (Chisiza, 2017). Cinsiyete göre internet kullanım rakamlarına baktığımızda büyük farklılıklar görüyoruz. Kuzey Amerika'da, hem erkeklerin hem de kadınların %90'ının internete erişimi olduğu ve çevrimiçi olduğu neredeyse farkedilemez. Latin Amerika'da ise kadınların sadece %60'ı, erkeklerin ise %65'i internete girme şansına

sahip. Asya'daki Dijital Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği, Güney Asya, Orta Asya, Güneydoğu Asya ve Doğu Asya'ya bölünebilecek bölgeye bağlıdır. En büyük DGG Güney Asya'da bulunabilir ve en küçük DGG Doğu Asya'da bulunur. (Hingle, 2021). Avustralya, dijital gelişimlerinin zirvesinde kalmak için kendi sistemini ve endeksini, Avustralya Dijital Katılım Endeksi'ni (ADII) geliştirdi. Bu endeks ne kadar yüksek olursa, dijital katılım o kadar belirgindir. 2019'da ADII 61,9 puandı. Yine dijital dünyada kadın ve erkek arasındaki farkı gösteren rakamlar var. Ortalama olarak, kadınların ADII'si erkeklerden 1.8 puan daha düşüktür. İnternete erişim açısından erkekler 88,2 puan, kadınlar 87,7 puan ADII'ye sahiptir. (Thomas vd., 2019).

Başta da belirtildiği gibi, dünyanın bazı bölgelerinde mevcut Covid19 pandemisi de cinsiyet farklılıklarını daha da artırdı. Özellikle pandemi öncesinde dijital teknolojiyi kullanmayan kadınlar için dijital teknolojiye erişimde maliyetler artık daha da yüksek.

Pandemi nedeniyle her şey uzaktan çalışmak zorunda ve işyerlerinden eğitime, sosyal hayata kadar birçok alan uzaktan eğitime ya da home office'e geçti. Bu, esas olarak dijital teknolojiler ve (ulusal) sınırlar ötesinde birbirleriyle iletişim halinde kalmaya izin veren internet kullanımı ile sağlanır. Bununla birlikte, kadınların internete erişimi daha az olduğundan ve genellikle erişimi sağlayamadıklarından veya başka türlü erişim sağlayamadıklarından, pandemi sürecinde büyük bir ayrımcılık yaşıyorlar. Sosyal yaşam, idari, tıbbi bilgiler ve tavsiyeler çevrimiçi olarak sağlanmakta ve kadınları en son araştırma sonuçlarını ve hükümet önlemlerini takip etmek için genellikle ailelerine bağımlı bırakmaktadır (Aggarwal, 2020; USAID, 2021; Nefresh, Orser & Thomas, 2020). Salgının başlangıcından bu yana önem kazanan bir diğer konu da aile içi şiddet. Bu, her iki cinsiyeti de etkileyebilir, ancak kadınlar için çok daha büyük sorunlar yaratır. Şu anda aile içi şiddeti ihbar etmek veya birisiyle bu konuda konuşmak için onlarca ana sayfa, yardım hattı vb. olmasına rağmen, ne dijital okuryazarlığı ne de internete girme şansı olan kadınların yardım alma şansı sınırlı ve bazen hiç olmuyor. (Nefresh, Orser & Thomas, 2020).

Yukarıda bahsedildiği gibi, Dijital Toplumsal Cinsiyet Uçurumu, özellikle internete erişimi engellenen veya yasaklanan kişiler için işyerinde de sonuçlar doğurmaktadır. Dünya çapındaki işlerin %90'ından fazlası, çalışanlarından uygun eğitim eksikliği nedeniyle kadınların sağlayamadığı dijital beceriler talep ediyor (Plan International, 2021). Bu nedenle kadınlar ve kız çocuklarının mesleki fırsatları sınırlıdır ve sonuç olarak profesyonel yaşamlarında daha büyük engeller yaratılmaktadır (UNICEF, 2021).

Dijital toplumsal cinsiyet uçurumunu azaltmak için birçok farklı öneri ve yol var. Çoğu, bir noktada, iyileştirmeye yönelik ilk adımın okullarda atılması gerektiği konusunda hemfikirlerdir. Okullar, cinsiyet(ler) genelinde çocukların ve gençlerin dijital bilgi edinme konusunda eşit fırsatlara sahip oldukları ilk istasyonlardır. Ayrıca, STEM dersleri olarak da adlandırılan (doğa) bilimlerde öğretim genel olarak teşvik edilmelidir (Plan International, 2021; OECD, 2018; Sorgener, Mayne, Mariscal & Aneja, 2018; BMBWF, 2021). Ayrıca, köken, cinsiyet, yaş, din,, sosyo-kültürel köken gözetmeksizin herkes için internet erişiminin eşit ve mümkün olması talep edilmektedir. Bu nedenle internet ve dijital teknolojilerin hem altyapısı hem de satın alınabilirliği iyileştirilmelidir (Davaki, 2018; OECD, 2018).

Bir diğer önemli nokta ağ güvenliği ile ilgilidir. Bu, her koşulda değiştirilmelidir, böylece kız çocukları kadınlar artık çevrimiçi olurken korkmak zorunda kalmazlar. Örneğin burada, neyin iyileştirilmesi gerektiğini bulmak için daha fazla araştırma ve veri analizi yapılması önerilir. Ancak veriler farklı cinsiyetleri de içermelidir (Davaki, 2018; Sorgener, Mayne, Mariscal & Aneja, 2018). Dördüncü ve son nokta, stereotiplere atıfta bulunur. Kadınların ve kız çocuklarının teknoloji ve dijital dünya ile daha fazla ilişki kurmasını imkânsız kılan çeşitli sosyo-kültürel engeller ve bunlarla ilişkili klişeler var. Her iki cinsiyetin (ve ötesinin) dijital teknolojilerle baş edebilmesi ve bu alanlarda çalışabilmesi önemli bir hedef olarak kabul edilmektedir (Davaki, 2018; Sorgener, Mayne, Mariscal & Aneja, 2018).

Kaynakça:

Aggarwal, A. (2020): *How COVID-19 fuels the digital gender divide*. Von <https://asia.fes.de/news/digital-gender-divide> abgerufen.

Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Forschung (2021). *Förderung von Frauen im MINT-Bereich*. Von <https://www.bmbwf.gv.at/Themen/HS-Uni/Gleichstellung-und-Diversit%C3%A4t/Policy-und-Ma%C3%9Fnahmen/F%C3%B6rderung-von-Frauen-im-MINT-Bereich.html> abgerufen.

Chisiza, M. (2017). *No woman left behind: The gender digital divide*. Von <https://saiaa.org.za/research/no-woman-left-behind-the-gender-digital-divide/> abgerufen.

Davaki, K. (2018). *The underlying causes of the digital gender gap and possible solutions for enhanced digital inclusion of women and girls*. Von [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604940/IPOL_STU\(2018\)604940_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604940/IPOL_STU(2018)604940_EN.pdf) abgerufen

EIGE: European Institute for Gender Equality (2021). *Gender equality and youth: the opportunities and risks of digitalization*. Von [file:///C:/Users/Admin/Downloads/Gender%20equality%20and%20youth.%20the%20opportunities%20and%20risks%20of%20digitalisation%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/Gender%20equality%20and%20youth.%20the%20opportunities%20and%20risks%20of%20digitalisation%20(2).pdf) abgerufen

Fallows, D. (2005). *How Women and Men Use the Internet*. Von <https://www.pewresearch.org/internet/2005/12/28/how-women-and-men-use-the-internet/#:~:text=Younger%20women%20are%20more%20likely,21%25%20of%20women%20that%20age> abgerufen.

Hingle, A. (2021). *What is The Digital Divide? Mozilla Explains*. Von https://foundation.mozilla.org/en/blog/what-is-the-digital-divide-mozilla-explains/?gclid=Cj0KCQjww4OMBhCUARIsAILndv7Q4Knbf5a4wbbJ_xa5J4uAST4aEZrKt9DUvz5Qgc2AouIHJQUV5n4aAhr4EALw_wcB abgerufen.

IGI-Global (2021). *What is Gender Digital Divide*. Von <https://www.igi-global.com/dictionary/a-human-rights-based-approach-to-bridge-gender-digital-divide/11919> abgerufen.

Lüth, Nanna (2021). Nicht-binäre Coming-Out-Berichte: Das Internet als Braver Space oder: Geschlechtliche Zuschreibungen überflüssig machen. In: *Zeitschrift für Theorie und Praxis der Medienbildung*, S. 281-300.

Nefresh, C., Orser, B. & Thomas, M. (2020). *COVID-19 Response Strategies, Addressing Digital Gender Divides*. Von https://www.g20-insights.org/policy_briefs/covid-19-response-strategies-addressing-digital-gender-divides/ abgerufen

OECD (2018). *Bridging the Digital Gender Divide. Include. Upskill, Innovate*. Von <https://www.oecd.org/digital/bridging-the-digital-gender-divide.pdf> abgerufen.

Plan International (2021). *Bridging the Gender Digital Divide*. Von <https://plan-international.org/education/bridging-the-digital-divide> abgerufen am 3.12. 2021.

Sarpong, E. (2021). *The Digital divide in Europe Towards meaningful connectivity*. Von https://www.itu.int/en/ITU-D/Regional-Presence/Europe/Documents/Events/2021/Meaningful%20Connectivity/01_Sarpong.pdf abgerufen.

Sorgner, A., Mayne, G., Mariscal, J. & Aneja, U. (2018). *Bridging the Gender Digital Gap*. Von https://www.g20-insights.org/policy_briefs/bridging-the-gender-digital-gap/ abgerufen.

Thomas, J., Barraket, J., Wilson, CK., Rennie, E., Ewing, S. & MacDonald, T. (2019). *Measuring Australia's Digital Divide: The Australian Digital Inclusion Index 2019*. Von https://www.csi.edu.au/media/2019_ADII_Report.pdf abgerufen.

UN-Women (2021). *Addressing the digital gender divide in Africa through the African Girls Can Code Initiative*. Von <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2021/10/feature-addressing-the-digital-gender-divide-in-africa> abgerufen.

UNICEF (2021). *What we know about the gender digital divide for girls: A literature review*. Von <https://www.unicef.org/eap/media/8311/file/What%20we%20know%20about%20the%20gender%20digital%20divide%20for%20girls:%20A%20literature%20review.pdf> abgerufen.

USAID (2021). *USAID Digital Strategy*. Von https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/15396/COVID-19_and_Gender_Digital_Divide.pdf abgerufen.

World Economic Forum (2021). *Global Gender Gap Report*. Genf/Köln: World Economic Forum.